

Maskrosbarn

Den internationella och svenska birörelsens historia

Hanna Bertilsdotter

Sociala rörelser i vår tid och kontext, den västerländska, tycks ha ett behov av en gemensam historia för att stadfästa sin gruppidentitet. Hur kritisk jag än må vara till linjära berättelser i min postmoderna tankegång så tycks mitt behov av att skapa en gruppidentitet utifrån ett "gemensamt förflutet" vara outtröttligt. Den homosexuella rörelsen har byggt på sitt idag så rejäla identitetsbygge med hjälp av en historieskrivning, som tar sitt avstamp i den romerska och grekiska antiken, för att bli mer detaljerad i sin skildring av "de dekadenta" under slutet av 1800-talet (jfr Mosse 1996), och slutligen låta Stonewall-upproret 1969 i New York markera en "ny tid" (jfr Udis-Kessler 1996). Den bisexuella rörelsens historia, "nya tid" eller "år noll" låter sig inte lika "naturligt" dateras som den "homosexuella". På flera håll kan man se att den bisexuella och homosexuella rörelsens äldre historia sammanfaller varför en smula "generell" RFSL historik fått komma med som bakgrund till svensk biaktivism.

I artikeln redogörs helt kort för den internationella biaktivismens "utveckling" samt för den svenska "bi(historian)" i mer detaljerad form. Den internationella redogörelsen baserar sig på Dannielle Raymond (1994), även om den amerikanska birörelsen finns beskriven på annat håll (jfr Highleyman 1994; Udis-Kessler 1995; Donaldson 1995; Tucker 1995; Rust 1995; Garber 1995). Mycket har hänt sedan 1994. De bisexuella rörelsernas historia är ett "levande dokument" som ständigt växer. I dagarna är Raymonds version på väg att uppdateras av BiNet USA och kommer att så småningom publiceras på deras hemsida. Den svenska "bistorian" som sammanställts med hjälp av dagens biaktivister kommer att finnas tillgänglig och uppdateras lite då och då på RFSLs nya bisajt.¹

Den internationella delen av "Den bisexuella rörelsens historia" utspelar sig främst i USA, i andra hand i Storbritannien. Raymonds, själv amerikan, tar helt kort upp rörelser på andra håll i världen men fokus är den amerikanska utvecklingen. Det är inte så att det inte har skett något på annat håll i världen än i USA och Storbritannien men de bisexuella rörelserna därifrån har otvivelaktigt satt störst spår, främst i form av biteorierna, som jag ser som en konsekvens av biaktivism. Birörelsernas födelse är i första hand en konsekvens av

"sexualteoretikers"² teoretiserande kring och därmed benämning av bisexuella erfarenheter/bisexualiteter även om detta "teoretiska benämning" givetvis bara är en av flera faktorer. För den som är intresserad av bisexuella och bisexualiteter i ett historiskt perspektiv hänvisas till Garber (1995) och Cantarella (1992). Tanken med att presentera en om än mycket ytlig bild av den internationella biaktivisthistoriken är att den ska ge lite perspektiv och bakgrund till den svenska. Den som önskar en detaljerad internationell biaktivisthistorik hänvisas till antingen BiNet USA:s eller Bi Resource Centers internetsida (se referenslista).

Den svenska delen av "den bisexuella rörelsens historia", har tillkommit tack vare både mina egna och andras minnen varför artikelförfattaren får ses snarare som "redaktör" för dess nedteckning än som "nedtecknare". I Sverige, till skillnad från övriga länder där en tydlig birörelse finns, är den bisexuella rörelsen intimt sammankopplad med RFSL, varför "RFSLs bihistoria" eller med Robert Karlssons Svärds ord "RFSLs bihistoria – hur RFSL blev biinklusive på papperet 1971" kommer att införlivas i texten.

I seklets början...

Även om Bloomsbury-gruppen i sekelskiftets England antas vara en av de första "bisamhällena" i världen är det svårt att kalla det för ett "bisamhälle" i dagens bemärkelse. Vi vet inte hur medlemmarna i gruppen hade valt att identifiera sig om de haft tillgång till dagens begrepp och identiteter.

Bisexuella har varit en del av den moderna homosexuella frigörelserörelsen sedan mitten av 1960-talet. Av många olika skäl har bisexuella även valt att organisera sig separat samtidigt med engagemang i homorörelserna och andra progressiva rörelser. Under 1970-talet när populärpressen uppmärksammade *the 'bisexual chic'* på klubbarna och bland kändisar som Elton John, David Bowie och Patti Smith, bildas bigrupper i många av USA:s större städer vilket markerar den bisexuella rättighets- och frigörelserörelsens födelse.

Under 1980-talet poppar bisexuella grupper upp som svampar över USA och i övriga delar av världen. Under 80-talet organiserar sig bisexuella synligt i USA, Kanada, Nya Zeeland och i Storbritannien. Som ett komplement till olika former av sociala och identitetsstödande lokala grupper som bildas över hela USA, börjar paraplygrupper att bildas för att förena resurser och hålla i regional organisation. Eftersom 70-talets grupper dominerades av män, är det de bisexuella kvinnorna som går i täten under 80-talet. Många av dessa kvinnor hade under 70-talet arbetat inom den lesbiska och kvinnorörelsen, rörelser de tvingas lämna i och med att de ses på med allt mindre välvillighet av lesbiska feminister i och med de bisexuella kvinnornas relationer med män. De bigrupper de bildar reflekterade ofta deras feministiska politik. Bland dessa nya grupper bildas vissa särskilt för bisexuell politisk aktivism. I slutet av 80-talet blir AIDS-aktivism

och -omsorg fokus för många bisexuella som ett svar på den påverkan epidemin hade på "bivärlden" (eng. "bi community").

Under 90-talet expanderar det bisexuella politiska "samhället" och förstärks med nationella och regionala koalitioner. Regionala konferenser stärker mindre och nyare "bisamhällen", särskilt i amerikanska Mellanvästern och i Södern. Bigrupper fortsätter att bildas i och med att medvetenhet och diskussionen i "samhället" kring bisexualitet ökar. Nu bildas även bigrupper i Tyskland (BiNe 1992) och i Holland. Även om listan ständigt växer så finns det enligt "Bisexual Resource Guide" (ed. Ochs 1999) för närvarande mer än 1 300 bigrupper i 48 amerikanska stater och i 19 länder.

Den svenska bisexuella rörelsen

I redogörelsen har jag valt att ta med publikationen av några artiklar som jag uppfattar har haft betydelse för diskussionen kring bisexualitet inom RFSL.

1950

21 oktober

RFSL bildas som en avdelning av det danska förbundet.

1952

RFSL bryter med danska förbundet och får därmed också namnet RFSL. Orsaken var en tids konflikter som grundade sig i hur pass öppna gentemot omvärlden man skulle vara samt om det är okej med pornografi i medlemstidningarna. RFSL ville inte ha pornografi och var rädda för att dras med i den härva av åtal som danska polisen hotade med. I Sverige snurrade Haijby- och Kejneaffärens på högvarv.

1953

29 november

Stadgar antas som fastslår att ändamålet för förbundet är att arbeta för enbart homosexuella.

1971

Under året tillsätts en arbetsgrupp som diskuterar inriktningen på förbundet. Gruppen består av enbart män, bland andra Stig-Åke Petersson. Det framkommer i gruppens protokoll att vissa "klubbar" (tilltänkta lokalavdelningar) inte vill ansluta sig till förbundet då RFSL enbart är ett förbund för homosexuella. Gruppen diskuterar och skickar ett förslag på remiss. I gruppens protokoll kan man bland annat läsa att den dåvarande förbundsstyrelsen anser att RFSL ska arbeta för "sexuellt likaberättigande", RFSL Stockholm, Diana och Kretsen anser att RFSL ska arbeta för homosexuella och RFSL Norrköping anser att RFSL ska arbeta för homo- och bisexuella.

1971

18 september

En samarbetskonferens i Stockholm ändrar stadgarna och däri ändamålsparagrafen som nu lyder att förbundet skall "kämpa för sexuellt likaberättigande" utan att nå-

gon grupp räknas upp. De fyra alternativ som uppenbarligen diskuterats mycket var: kämpa för homo- och bisexuella, kämpa för sexuellt likaberättigande, kämpa för de homosexuella, kämpa för sexuella minoriteter. Diskussionen och argumenten är bland annat att de vanligaste grupperna ska preciseras, att människor bör slippa att bli indelade i kategorier och att alla oavsett sexuell läggning som vill ska kunna söka medlemskap.

1976

I stadgarnas ändamålsparagraf står det nu att RFSL ska kämpa för "homo- och bisexuella". När detta beslutats är oklart.

1980-talet

Maj-Briht Bergström-Walan sitter i RFSL:s förbundsstyrelsen under 80-talet. Bergström-Walan är troligen öppet bisexuell redan under 80-talet, och därmed troligen den första att vara öppet bisexuell i förbundsstyrelsen.

1992/1993

En bisexuell man, Ulf Petrén, går i flera samtalsgrupper inom RFSL Stockholm under 1992 men känner att killarna i grupperna inte är den grupp av killar som han söker. Alla har lämnat livet med relationer med kvinnor, vilket han inte känner att han har. Han kontaktar RFSL Stockholms ordförande och undrar om föreningen inte kan starta en grupp för bisexuella. Han får stöd av en manlig kurator på RFSL Rådgivningen i Stockholm. Början görs med en artikel i *Kom Ut*, där Ulf intervjuas om hur han lever och samtidigt som man går ut med ett upprop om en träff den 4 maj 1993 för de som är intresserade av och vill tala om bisexualitet. *Kom Ut*'s redaktör Greger Eman skriver artikeln. Uppslutningen till mötet blir över all förväntan. Från början är Ulf ensam om att vara drivkraft i gruppen men han får snart stöd av Johan Adler, som är villig att ta hand om ledarskapet. Sedan dess har "Bikupan", som gruppen kom att kallas, med något enstaka undantag, fungerat varje tisdag. Gruppen har letts av olika killar, från början Johan Adler, därefter Christopher Arnold och sedan Jacob Boman som är Bikupans nuvarande "bidrottning".

1994

Christopher Arnold, öppet bisexuell, kommer in i FS.

1995

Desdemona Nielsen, öppet bisexuell, blir invald 1995 men lämnar FS under året.

1996

mars

Under RFSL:s kongress avgår Christopher Arnold från FS. Robert Karlsson Svärd blir invald i FS.

1997

Gunilla Karlmark, öppet bi, kommer in i FS 1997. Under skrivandet av RFSL:s principprogram (1996 och 1997) drar Gunilla Karlmark ett mycket tungt lass och får in "bi" överallt. Tack vare henne heter inte RFSL:s principprogram "Ett stolt

Homosamhälle" då hon insisterar på att det i sådana fall skall heta "Ett stolt bi- och homosamhälle" eller "Ett stolt homo- och bisamhälle", vilket gör att övriga i FS slutligen slopar namnet i sin helhet. Vid den här tiden bildas även en bigrupp, eller bikupa, i Malmö. Den går dock snart i graven. Enligt drivande aktivister från den tiden var tiden inte riktigt mogen för en grupp i Malmö.

1998

Robert Karlsson Svärd började komma ut som bi i RFSL-kretsar under kongressen i Borås 1998. John Thornander, öppet bi, väljs in i FS.

7 december

Ledare i *Kom Ut*, "Bisexuella", Gunilla Karlmark.

1999

BiG, Bigruppen i Linköping, startar under våren.

Mars

Camilla Haglund, öppet bi, kommer in i FS Under våren bildar Camilla Haglund, Gunilla Karlmark, Robert Karlsson Svärd, John Thornander en intern fsbigrupp. Camilla, Robert och Gunilla påbörjar arbetet med en bibroschyr under 1999. Arbetet avslutas av Camilla Haglund och Robert Karlsson Svärd och BiBroschyren trycks under 2001.

21 april

Camilla tar initiativ till en biaktivistmailinglista, "bigrupp", vilken fram mot hösten formeras om till "BiPride". Till en början fungerar listan som ett informellt aktivistnätverk bestående av 14 stycken personer, varav övervägande delen är kvinnor. Dessa är bisexuella RFSL-aktivister och bisexuella som Camilla kommit i kontakt med via RFSL-sajtens klotterplank. Gruppen utökas för att bli ca 25 personer under våren/sommaren. Efter många listdiskussioner huruvida det ska vara ok eller inte att köra sociala diskussioner på listan eller om det skulle vara en ren aktivistlista, om det vore idé att skapa två listor; en mer social och en mer aktivistisk, skapas BiPride 26 augusti och Hanna Bertilsdotter tar över Camillas roll som listvärdinna för listan. BiPride fungerar som någon form av mestadels social hybrid. Listan öppnas i och med detta för andra än "bekantas bekanta och andra som hört talas om listan skvallervägen" genom att den utannonseras på RFSL-sajten. Antalet listdeltagare växer till ca 50 personer. Antalet listdeltagare håller sig efter en tid konstant kring 60. I skrivande stund (maj 2001) är antalet kring 70.

3 maj

Krönika i *Kom Ut*: "Vi måste ta prefixet 'bi' i vår mun!", Gunilla Karlmark.

Juni

21-24 juni

Hanna deltar i den första europeiska bikonferensen, EBC1, Rotterdam i Holland. Under konferensen bildas ett europeiskt biakademiskt samt ett europeiskt biaktivistiskt nätverk.

Augusti

Camilla tar initiativ till en biträff under Stockholm Pride. Den första bisektionen någonsin i Prideparaden äger rum på initiativ av Lena Söderström.

2-3 oktober

RFSL håller sin första bikonferens, i Göteborg. Gunilla Karlmark och Camilla Haglund är ansvariga. Ca 30 personer, varav tre är killar (inkl. Robert Karlsson Svärd) deltar.

10 oktober

BiGs (Bigruppen i Göteborg) verksamhet grundas genom att Robert Karlsson Svärd, Ann-Louise Dahlberg och Christel Dunör sätter sig ner och börjar skissa på verksamheter av och för bin. Till gruppen knyts även några bi-intresserade homosexuella.

21 oktober

Hanna Bertilsdotter håller i ett biseminarium under Regnbågsfestivalen i Malmö, som samlar 27 intresserade. I och med detta passar Hanna på att ta initiativ till en bistudiecirkel.

28 november

Hanna och Indra Windh drar i gång en bistudiecirkel för kvinnor i Malmö. Gruppen som från början är sju decimeras till fem för att under våren 2000 omformas till en bikvinnobasgrupp. Gruppen ebbar ut i slutet av våren.

2000

18-19 mars

Hanna tar under RFSLs kongress initiativ till en BiArbetsgrupp på förbunds nivå. Fredrik Lundgren, Örebro (enligt egen utsago ej bi själv), motionerar under RFSLs kongress 2000 om att förbundet ska byta namn från "ett förbund för homo- och bisexuella" till "ett förbund för bi- och homosexuella" för att synliggöra bin. Kongressen säger nej till förslaget, som kan synas lite kosmetiskt, men det för med sig att "bifrågan" lyfts. Kongressens pressgrupp tvingas omformulera ett pressmedelanden som handlar om homosexuella och barn till att göra det mer bi-inklusive.

April

Hanna föreläser om sin studie av bikvinnor på en nordisk homo- och queerforskarträff, BHM-nätverket, i Göteborg samt i samband med HIV-kansliets Hälso konferens i Stockholm.

6-7 maj

Förbundets nya BiArbetsgrupp, BiA, samt inbjudna resurspersoner träffas för första gången, i Stockholm. Under helgen görs en tvåårig handlingsplan med konkreta projekt och mål upp, vilken syftar till att synliggöra bin och göra RFSL förbundet mer biinklusive. I majnumret av *Kom Ut* lanserar redaktör Greger Eman begreppet "HBT-samhället" istället för det gamla begreppet "homosamhället", detta för att synliggöra bisexuella och transpersoner inom "fd homosamhället".

15 maj

Genom inlägg på BiPride tar Hanna initiativ till upprättandet av en historia, en historieskrivning kring biaktivismen i Sverige

3 augusti

I samband med Stockholm Pride arrangerar RFSL:s BiArbetsgrupp en endagars konferens på tema bisexualitet, kallad "BiForum". Svenska uppsatser om bisexualitet presenteras. Arrangörerna beräknar att ca 150 personer allt som allt kommer och gått under dagen. Hanna ber om intresseanmälningar från deltagare på BiForumet i syfte att skapa ett nordiskt Biakademiskt nätverk. Under Pride-veckan finns birepresentanter i förbundsstämman en timme om dagen för att svara på frågor, bisexuella besökare uppmanas att fylla i en enkät om biidentitet och behov av RFSL.

25-28 augusti

6:e Internationella Bi Konferens i Manchester, IBC6. Hanna närvarar i egenskap av representant för IGLYO (International Gay and Lesbian Youth organization) och knyter kontakter med internationella biaktivister.

5 september

NBAN, Nordiska biakademiska nätverket, ett löst sammanhållet nätverk av människor intresserade av bistudies/bitheory kan sägas vara skapat i och med att Hanna drar igång mailinglistan, NBAN.

24 september

I samband med Regnbågsfestivalen i Malmö arrangerar RFSLS BiArbetsgrupp en endagars konferens på tema bisexualitet, kallad "BiForum Syd". Arrangörer beräknade att ca 15 personer allt som allt kommit och gått under dagen. I samband med BiForumet skapas en bibasgrupp i Malmö.

30 september-1 oktober

BiA träffas för ett andra arbetsmöte, i Malmö. Bisektion i Regnbågsparaden samlar 6 personer under den gemensamma paroll "BiPride".

12 oktober

Göteborgsposten rapporterar om Ku Klux Klan-hot mot BIG 14-15 oktober

RFSLS 2:a bikonferens, Ljusdal. Hanna och Indra är arrangörer. 19 personer deltar.

december

Robert Karlsson Svärd lämnar FS under 2000 (får anställning som informationssekreterare på RFSLS-förbundet).

5 november

På initiativ av Charlotta Haldén och Maria Mallander bildas stockholmbiaktivistgruppen "B:cause".

8 november

Erika Reinedahl startar bigrupp i Uppsala.

december

RFSL Linköping anordnar en queerdag på tema bi och trans.

2001

I början av året blir Anna-Karin Skanze, öppet bi, vald till ordförande i RFSL Linköping.

26 mars

Sveriges första biklubb, "Honung", har premiär i Stockholm. B:cause arrangerer.

Gunilla Karlmark lämnar FS vid kongressen 2001.

29-30 maj

Gaystudenterna vid Stockholms universitet anordnar "bifestival" på Stockholms universitet med föredrag och diskussioner på tema bisexualitet.

Noter

¹ RFSLS bisajt på www.rfs.se kommer att lanseras i samband med Stockholm Pride i början av augusti 2001.

² Främst monosexuella sådana; jfr Freud 1905; Havelock Ellis 1897, 1915, Stekel 1920, Kinsey et al 1948, Klein 1978/1993.

Referenser

Binet USA, <http://www.binetusa.org>.

Cantarella, E., *Bisexuality in the ancient world*, Yale University Press, London 1992.

Donaldson, S., "The bisexual movement's beginnings in the 70s: A personal retrospective", i ed Tucker, N., *Bisexual politics theories, queries & visions*, Harrington Park Press, New York 1995.

Freud, S., Extracts from "Three essays on the theory of sexuality: I. The sexual aberrations"

(1905), ur (ed.) Storr M., *Bisexuality: A critical reader*, Routledge London & New York 1999.

Havelock Ellis, H., Extracts from "Studies in psychology of sex, Volume I: Sexual inversion" (1897) and from "Studies in psychology of sex, Volume II: Sexual Inversion" (1915), (ed.) Storr M., *Bisexuality: A critical reader*, Routledge London & New York: 1999

Stekel, W., Extracts from "Bi-Sexual love" (1920), (ed.) Storr M., *Bisexuality: A critical reader*, Routledge London & New York 1999.

Kinsey et al, Extracts from "Sexual behaviour in the human male" (1948), (ed.) Storr M., *Bisexuality: A critical reader*, Routledge London & New York 1999.

Klein, F., *The bisexual option*, Harrington Park Press, New York 1978/1993.

Garber, M., *Vice versa: Bisexuality and the eroticism of everyday life*, Hamish Hamilton, London 1995.

Highleyman, L.A., "A brief history of the bisexual movement", 1993; <http://www.biresource.org/history.html>, nerladdad 010517

Kulick, D., "Queer Theory: vad är det och vad är det bra för?", *lambda nordica*, 1996:3-4, Scandinavian University Press.

Mosse, G.L., *The image of man: The creation of modern masculinity*, Oxford University Press, New York:1996

Ochs, R.,(ed.), *Bisexual resource guide*, Bisexual Resource Center, USA/Cambridge:1999

Raymond, D., "A brief history of the bisexual movement", 1994, <http://www.binetusa.org/History.html>, nerladdad 010523.

Rust, P.C., *Bisexuality and the challenge to lesbian politics*, New York University Press, New York/London 1995.

Tucker, N., "Bay Area Bisexual History; An Intervju with David Lourea", i (ed.) Tucker, N., *Bisexual politics theories, queries & visions*, Harrington Park Press, New York:1995

Udis-Kessler, A., "Identity/Politics: A history of the bisexual movement", i (ed.) Tucker, N., *Bisexual politics theories, queries & visions*, Harrington Park Press, New York:1995

Uppgiftslämnare till den svenska bi-historiken:

Jacob Boman

"Chimanna"

Gunilla Karlmark

Robert Karlsson Svärd